

kolwiek są gdziekolwiek we wszystkich państwach Naszych, iężdząc z iednego w drugie, biorąc sobie żywność wszelaką tak sobie, iako koniom, iako też i wszystkie inne potrzeby swe stamtąd opatrując, tak sobie iako i towarzyszym i sługom swym i mieszkając gdzie się im tak wszystkim spoinie iako po części, iako i każdemu z osobna upodoba. A to dotąd, póki się im dostateczna zapłata od Nas nie stanie. A to takowe branie niema im być w służbę rachowane ani wytracono, ani za żadne gwałtowne branie od Nas ani od nikogo poczytano (cobysiękolwiek tam stało) i to ani wszystkich ani żadnego z osobna i namniejszego pozywać nik[t] nie będzie mógł, ani do żadnego urzędu przycięgać ani przed Nas ani imieniem Naszym od instygatora Naszego ani od żadnego tam **publice quam private personae**, i owszem co by siękolwiek tam stało, **omnia pro rato et grato** przyjąć mamy, iakoż i teraz przyjmujemy i każdy przyjąć ma. A ieśliby który z tej gromady abo spoinie abo z osobna był pozwan, choćby go abo ich **in contumaciam** zdano i prawo na koniec **ad ultimum punctum** przewidziano, tedy to ani wszystkim ani żadnemu z osobna szkodzić nie ma ani potomkom ich i każdego z nich. Owszem, od każdego takiego pozwania i prawa przewidzenia My **ex nunc** i na potomne czasy wszytki i każdego wolne i wolnemi czynimy i na ten czas wolne i wolnim uczynić będziemy powinni i potomkowie Nasi będą powinni. A dla lepszej pewności tego wszytkiego, co wyżej jest napisano, list ten na się przerwczonomi żołnierzom dawamy ręką Naszą podpisany i pieczęcią koronną zapieczętowany. Dan na sejmie walnym koronnym lubelskim **die 25 mensis Juni, anno Domini 1569, regni vero Nostri anno 40. Praesentibus reverendissimo et reverendis in Christo patribus dominis Jacobo Uchański archiepiscopo Gnesnensi, legato nato et Regni Poloniae Primate, Philippo Padniewski Cracoviensi, Stanisłao Karnkowski Cuiaviensi, Adamo Konarski Poznaniensi, Petro Myszkowski Plocensi et Alberto Starozrzebski Chelmensi episcopis, necnon magnificis, generosis et venerabilibus Sebastiano a Mielec castellano Cracoviensi Brzestensique, Stanisłao Myszkowski de Mirow palatino et generali Cracoviensi, Rathnensique, Petro Zborowski Sandomiriensi, Stobnicensique, Joannę Sierakowski Lanciensi, Przedecensique, Joannę de Służewo Brzestensi et Coninensi, Międzyrzyczensique, Joannę Firlej de Dambrowica Lublinensi, Regni Nostri marszałco supremo, Rohatinensique, Andrea Dembowski Belzensi, Rubieszoviensique palatinis, Stanisłao Sobek de Sulejów Sandomiriensi, Regni Nostri thesaurario ac Tiszowiecensi, Malogostensique, Andrea Dembowski Siradiensi Lanciensi, Stanisłao Słupecki Lublinensi, Hieronimo Ossoliński Sandecensi, Joanne Sieniński de Pomorzany Zarnoviensi castellanis et capitaneis, Valentino Dembiński de Dembiany Regni Nostri cancellario, Francisco Krasiński Regni Nostri vicecancellario, praeposito Plocensi, archidiacono Calissiensi, Cracoviensi, Gnesnensi, Lovicensique canonico, Stanisłao Sandivogio Czarnkowski commendore Poznaniensi, Stanisłao Ossowski cantore Gnesnensi, Curiae Nostrae referendariis, Joannę comite in Tenczin Lublinsique capitaneo, Joannę Borkowski praeposito Lanciensi, Cracoviensi, Warszoviensique canonico, Joannę Zaborowski praeposito Sandomiriensi, Joannę Leszniowski capitaneo Dolinensi, Stanisław Krasicki aulicis et secretariis Nostris, sincere et fidelibus dilectis. Datum per manus magnifici Valentini Dembiński, Regni Nostri cancellarii etc., sincere Nobis dilecti. Sigismundus Augustus Rex subscripsit.**

XII. MANDATUM DE MONETA CZESSINENSI [28 LIPCA 1569 R.]

Zygmunt August etc. Wszytkim wobec i każdemu z osobna, którym to należy wiadomo czynimy, iż My z powinności naszej przestrzegając tego, aby poddani Nasi w Koronie i w państwach Naszych mieszkający prze wnoszenie złej a fałszywej monety szkód i utrat nie cierpieli ani odnosili, przeto mając pewną wiadomość o kwartnikach i groszach czesseńskich¹, iż są złe i fałszywe, których już po części najduje się i pokazuje w Koronie Naszej, za uchwałą i mocą sejmu nieniejszego tak najdujemy i srodze rozkazujemy, aby żaden tak z poddanych Naszych, iako też i z innych postronnych ludzi, którzy tu do państw Naszych przyjeżdżają, kwartni-

¹ *Zapewne: cieszyńskich.*

kow i groszy tych czeszeńskich, iako fałszywych i szkodliwych do Korony i państw Naszych, wnaszać ani ich brać i udawać nie śmiał. A ktobykolwiek nad uchwałę tę sejmową inaczej czynić i onej sprzeciwić się ważył, takowy każdy winami w statucie przeciwko monetę fałszywą do Korony wnoszącym opisanym karan i onem podlec ma. To iest, ktoby by był w tym doświadczone i załapion, któryby takową monetę do Korony wnosić się ważyć śmiał z cudzych stron, nadalej we dwie niedzieli po obwołaniu, takowy ma być od wszelakiego urzędu po- iman i w więzieniu chowan aż do nauki Naszej, a gardło iego na łasce Naszej należeć będzie. A ktoby też iuż ią w Polsce miał, tedy wszelakim obyczajem zbywać jej ma od obwołania tej konstytucyj aż do przyszłego świętego Marcina [11 XI 1570], a po świętym Marcinie wedle konstytucyj dawnych wojewodowie i starostowie i insi, którym iest poruczona sprawa miniczna tego przestrzegać mają, wedle statutu króla Kazimierza **in anno 1451 Petricoviae**². To iest, u kogobykolwiek naleziono w iednej grzywnie monety polskiej takowych podejrzaných pieniędzy bądź groszy, bądź kwartników dwa grosza, ten ma ty grzywnę tracić. A u kogoby w iednej grzywnie naleziono sześć groszy tej podejrzaney monety, tedy i pieniądze one, w których by to naleziono było tracić ma i winą czter-naście grzywien ma być karan, za pierwszy występke. A kiedy by drugi raz w takowym wy-stempku był doświadczone, tedy iuż wedle statutu kazimirzowego w roku 1447³ w Piotrkowie uczynionego na gardle ma być karan. Starostowie też, którzyby tej uchwały sejmowej nie exekwowali a nie pilnowali, tedy też wedle tego statutu mają być karani. A dla lepszej pewności rozkazaliśmy to obwołać i list ten pod pieczęcią Naszą wydać. Dan w Lublinie na sejmie walnym koronnym dnia XXVIII° miesiąca lipca roku Pańskiego M^oD^oLX^oIX^o [28 VII 1569], panowania Naszego XL°. Na własne Króla Jęgo Miłości rozkazanie.

XIII. LITTERAE RESTIUM

A. Primae restium litterae in Maiorem Poloniam more usitato extraditae [23 kwietnia 1569 r]

Sigismundus Augustus Dei gratia Rex Poloniae, Magnus Dux Lithuaniae, Russiae, Prus- siae, Mazoviae, Samogitiaeque etc. dominus et heres. Universis et singulis palatinis, castellanis ceterisque dignitariis tum officialibus ac nobilitati universae Regni Nostri, praeterea advocatis, scultetis et civibus, ceterisque cuiuscunque prae eminentiae, status et condictionis subditis Nostris bona quaecunque terrestria, hereditaria et obligatoria possidentibus, ad expeditionem bellicam generalem de iure vel consuetudine Regni Nostri obligatis, sincere et fidelibus dilectis gratiam Nostram Regiam. Sincere et fideles Nobis dilecti! Quoniam rumores indies perferuntur hostes Regni Nostri in armis esse neque aliud quam occasionem invadendi eiusdem Regni Nostri expectare, cavendum vicissim putavimus, ne si quid illi contra Nos moliri incipiant, imparatos Nos ad propulsandam vim reperiant. Quare primis hisce litteris restium admonendo vos duximus admovemusque et mandamus, ut ab equis, armis aliisque rebus omnibus, quarum belli usus, maturis sitis parati, et cum res ipsa postulaverit et a Nobis tertiis restium litteris fueritis evocati, in quemcunque locum et quocunque tempore intra hunc et futurum conventum Regni ducere vos pro rei necessitate et belli ratione visum Nobis fuerit, sequi Nos instructi rebus ad bellum gerendum necessariis possitis. Interea tamen exerceri iudicia neque ulla ratione intermittere volumus, usque tertiarum restium littera a Nobis missae fuerint. Praesentes autem litteras alius ad alium viciniorem transmittat, ultimus vero ad capitaneum loci remittat, sub indignatione Nostra et confiscatione bonorum aliter non facturi. Datum in conventu generali Regni Nostri sabbato in festo sancti Adalberti, anno Domini 1569, regni vero Nostri anno 40 [23 IV 1569]. Ad proprium Sacrae Regiae Maiestatis mandatum.

² Mowa tu o statucie piotrkowskim Kazimierza Jagiellończyka z 1447 roku: De pecunia braccata et poenis ex illis extorquendis, qui falsam pecuniam haberent et apud quos falsa pecunia fuerit inventa, tam in Regno Poloniae, quam Ducatu Masoviae (VL, t. I, s. 154).

³ Jest to poprawna data statutu piotrkowskiego; por. wyżej przypis 2.